

İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİNE VE ÇALIŞANLARINA YÖNELİK ALGILARI

Filiz MEŞECİ (*), Duygu DİNÇER, Bahar ÇIRAKOĞLU, v.d. (**),

ÖZET

Bu araştırma, a) öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik algılarını ve b) okul kademelerine göre bu algıların farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilindeki çeşitli ilköğretim ve ortaöğretim okulunda öğrenim gören ve seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 468 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler SPSS (11.5) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve psikolojik danışmanlar ile ilgili olumsuz algılarının düşük olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisi, Öğrenci Algısı, Okul Psikolojik Danışmanı.

* İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

** İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü 2005-2006 4.Sınıf öğrencileri. Araştırmaya katkıları:

Veri toplama : İrem Akter, Ercan Şen, Metin Yıldız, Elif Kaymak, Tuba Gümüş, Sema Göger, Elif Ece Dursun, Elçin Elmas, Emel Çetin, Bahar Çırakoğlu, Nürçin Bölük, Naif Ergün, Mustafa Serhat Atalay, Tülin Elif Karacaoğlu, Sedat Açık, Adem Çalındır, Recep Ali Usta, Yurdanur Düzenli, Olcay Türkan, Eylül Canbay, İknur Bağcıçek, Nusrat Sert, Suphi Öllit, Lokman Bedirbor, Ufuk Akaya, Nurcan Özcan, Derya Çalışkan, Y. Aslı Özcan, Tülay Karagöz, Nihal Alkan, Abdülaziz Ataoğlu, Macide Öztürk, Gülay Semerciöglü, Aydın Kahruman, Duygu Dinçer, Murat Tapar, Mehmet Coşkun, Şuayip Örenli, Pınar Bozdemir, Muhlise Ökten, Emine Kararımış, Sabri Nazlı, Mustafa Yüksel, Başar Bahçacı, F. Tansel Sarıbeyoğlu, Şamil Yaşar, Hasan Demir, Esmiljana Jomzi, Ana Bidku, Uğur Veli, Veysel Kömürcü, Seda Aktın, Mehmet Aslan, Hakan Demir, Abdurrahman Çakır, Evren Başal

İçerik analizi ve anket oluşturma : Metin Yıldız, Elif Kaymak, Naif Ergün, Sedat Açık, Derya Çalışkan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir, Emine Kararımış, Şamil Yaşar

Veri girişi : İrem Akter, Bahar Çırakoğlu, Naif Ergün, Sedat Açık, Y. Aslı Özcan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir

Sonuç bölümünün oluşturulmasına yardım edenler : Sema Göger, Bahar Çırakoğlu, Sedat Açık, Nurcan Özcan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir

ABSTRACT

Research was conducted to determine the a) student's perceptions about towards school guidance and psychological counseling service and about school psychological counselor and b) to determine the differences of students' perceptions according to their level of grade. The sample of this research contained 468 students who were attending various elementary and high schools in İstanbul . Data was analyzed by SPSS (11.5). The result of the study revealed that; student's negative perceptions about school guidance and psychological counseling service and about school psychological counselor are low.

Key Words: *School Guidance and Psychological Counseling Service, Student's Perception, School Psychological Counselor.*

GİRİŞ

Okuldaki hizmetler, "yönetim", "eğitim-öğretim", ve "öğrenci kişilik hizmetleri" olarak örgütlenmiştir. Öğrenci kişilik hizmetlerinden biri olan rehberlik, bireye kendini tanıma, kendine ve topluma yararlı ve uyumlu olmada gerekli davranış ve değerler geliştirmesinde yardım eder (Özgüven, 1999: 43). Rehberlik ve psikolojik danışma programı, öğrenciye bireysel, eğitsel ve mesleki alanlarda yardım etmeye çalışır. İlköğretimde rehberlik hizmetleri gerek ülkemizde gerekse dünyada ihmal edilmiş ve genellikle ortaöğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerine ağırlık verilmiştir. Ancak dünyada 60'lı yıllar, ülkemizde ise 90'ii yıllardan itibaren bu konuya olan ilgi yoğunlaşmış ve önemi artmıştır (Erkan, 2000: 5).

1974-1975 öğretim yılından itibaren tüm orta dereceli okul programlarında rehberlik faaliyetlerine yer verilmesi yasal olarak uygulamaya geçirilmiştir. 1992'den itibaren de 8 yıllık temel eğitim kurumlarında ve nihayet 8 yıllık eğitimin yürürlüğe girmesiyle tüm ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarımızda rehberlik hizmetlerine yer verilmesi yönetmeliklerce belirlenmiştir (Yeşilyaprak, 2000: 363). Ancak Yeşilyaprak'ın (2000: 22-23) belirttiğine göre halen ortaöğretim kurumlarının sadece %9'unda bu hizmetler rehberlik uzmanı sorumluluğunda yürütülmektedir. İlköğretim okullarının çoğunda ise uzman yoktur. Pişkin'in (2005: 479) belirttiğine göre psikolojik danışma ve rehberliğin en güçlü olduğu alan okul psikolojik danışmanlığıdır. Fakat buna rağmen gerek nicelik gerekse nitelik olarak talepleri karşılayamamaktadır. İlköğretim kademesinde her 1562 öğrenciye bir danışman, bu sayının görece iyi olduğu liselerde ise her 630 öğrenciye bir danışman düştüğü gözlenmektedir.

Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin her okulda olmayışı ya da yetersiz oluşu öğrencilerde bu servisle ilgili bilgi eksikliğine ya da olumsuz algılara yol açabilir. Olumsuz algıya sahip olan ya da bu hizmetten nasıl yararlanacağını bilemeyen öğrenci ise bu servisin sunduklarından yeterli düzeyde faydalanamayabilir.

Kuzgun'un (2000: 186) aktardığına göre Rippee ve arkadaşları (1965) araştırmalarında; danışmanın rolünü iyi bilen öğrencinin ondan yardım istemeye daha istekli olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Kuzgun (2000: 187) öğrencilerin danışmana pek açılmak istemedikleri, ancak program ve meslek seçimi gibi akademik sorunlarında yardımlarına başvurduklarını belirtmiştir. Görkem, (1985. Akt: Kuzgun'un 2000: 186) araştırmasında öğrencilerin okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde aldığı hizmetlerin başında eğitim ve meslek seçimine yardımın geldiği, bunu kişisel sosyal sorunlara yardımın izlediği belirlenmiştir. Kuzgun (2000: 186) danışmanların kendilerini genellikle psikolojik danışma alanında yeterli gördükleri halde öğrencilerin onları eğitim ve meslek olanakları hakkında bilgi kaynağı olarak algıladıklarını belirtmiştir.

Kepeçoğlu (1986), Kulaksızoğlu (1990) ve Ceyhan (2000) okul personeli, rehber öğretmen, öğrenci ve velilerin okul psikolojik danışmanının rol ve görevlerine ilişkin algı ve beklentilerinin farklılık göstermesini bu birimin ve çalışanlarının başlıca sorunları arasında saymaktadırlar. Öğrenciler okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin verdiği hizmetlerden birinci derecede ve doğrudan yararlanan bir gruptur. Bu nedenle öğrencilerin okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algılan büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve danışmanların rol ve işlevi hakkındaki algıları çeşitli yollardan edindikleri bilgi ve deneyimlerle oluşmaktadır. Bunların etkili olanı ise Kuzgun'un (2000: 185) belirttiğine göre öğrencinin etkileşimleri sonucu edindiği izlenimlerdir. Yani öğrencinin gördüğü yardımın türü ve kalitesi bu algıların oluşmasında etkilidir.

Koçak (2001: 99) okullarda verilen mesleki rehberlik hizmeti ile ilgili yaptığı çalışmada, öğrencilerin %56'sının okuldaki psikolojik danışman sayısını yetersiz bulduğunu, %67'sinin okullarında mesleki rehberlik için yeterli zaman olmadığını belirttiklerini ortaya koymuştur. Güven ve Kutlu (2001: 332) ise yaptıkları araştırma sonucuna göre ikinci kademe öğrencilerinin alıştırma-oryantasyon, öğrencileri tanıma, eğitsel ve mesleki rehberlik, kişisel rehberlik ve aile rehberliği alanlarında öğretmenlerinden beklediklerinin, gözledikleri davranışlardan anlamlı olarak yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencinin ihtiyacı olan rehberlik hizmeti okul kademesine göre farklılaşır. İlköğretim birinci ve ikinci kademe arasındaki danışmanlık model ve

yaklaşımlarında bazı farklar vardır. Bu iki seviyedeki farklar danışmanın rolünü değiştirir. Örneğin, kariyer gelişimi, ilköğretim ve ortaöğretimin ikisiyle de ilişkilidir. Ancak ikinci kademe ve ortaöğretimde kariyer danışmanlığı daha önem kazanır. Bir diğer fark danışma ve konsültasyon boyutlarındadır. Birinci kademe danışmanları, ikinci kademe danışmanlarından daha fazla konsültasyona önem verir. Çünkü, ilkokul birinci kademe öğrencileri daha çok yetişkinlerin kontrolündedir. İkinci kademe ise danışmanın odaklandığı nokta, sorumluluğun bireyin kendisi açısından artması olup, bunun sonucunda danışmana olan bağımlılığı azalır (Ültanır, 2003: 48-49).

Görüldüğü üzere okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin görevleri, kurumun niteliklerine göre farklılıklar gösterir. Burada ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına ilişkin algıları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Buradan hareketle bu araştırma, a) öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve danışmanlarına yönelik algılarını ve b) okul kademelerine göre bu algılarının farklılaşp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin rehberlik hizmetlerine ilişkin algı ve beklentilerin saptanması, bu alanda öğrencilerin sahip olduğu yanlış algıların değiştirilmesi yolunda çalışmalara ışık tutabilir. Bunun sonucunda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve danışmanı ile ilgili olumsuz algılara sahip öğrencilerin bu servisten daha etkili biçimde yararlanmasını sağlayabilir.

YÖNTEM

Örneklem

Bu araştırma, Okul Deneyimi II dersi kapsamında yapılmış ve araştırmanın örneklemini İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinin bu ders kapsamında uygulama için gittikleri 11 ayrı okulda öğrenim gören toplam 468 öğrenci oluşturmuştur. Okulların 2'si ilköğretim (örneklem ilköğretim II. Kademedен alınmıştır), 9'u ortaöğretim kademesindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okul kademesine, cinsiyetlerine ve daha önce okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gidip gitmediklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1. Öğrencilerin Okul Kademesine, Cinsiyetlerine Ve Okul Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Servisine Gidip Gitmediklerine İlişkin Dağılımları

Okul Kademesi	N	%	Cinsiyet	N	%	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine hiç gittiniz mi?	N	%
İlköğretim II. kad.	100	21	Kız	259	55	Evet	238	51
Ortaöğretim	368	79	Erkek	209	45	Hayır	230	49

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin %21'i ilköğretim II.kademe, %79'u ortaöğretim kademesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %55'i kız, %45'i erkektir. Öğrencilerin %51'i daha önce okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gittiğini, %49'u ise gitmediğini belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin okul psikolojik danışmanına ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için uygulanan anket, başlıca iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okul kademesi, cinsiyetleri, daha önce okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine hiç gidip gitmedikleri ile ilgili bilgi edinmeye yarayacak sorular, ikinci kısımda ise öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına yönelik algıları ile ilgili sorular yer almaktadır.

Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve okul psikolojik danışmanına yönelik algıları ile ilgili sorulardan oluşan anketin oluşturulmasında izlenen yöntem şöyledir: Öncelikle Eğitim Bilimleri öğrencileri tarafından öğrencilerle yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmış, bu görüşmede genel olarak öğrencilere şu sorular sorulmuştur:

1. Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi dendiğinde aklınıza ne geliyor?
2. Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin size ne gibi faydaları oldu?
3. Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden beklentileriniz nelerdir?

Öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar, ifadeler şeklinde sınıflanmış, toplam 55 farklı ifade elde edilmiş, daha sonra bu ifadelerin içerik analizi yapılmış ve birbirine anlam olarak benzer olanlar birleştirilmiş, bu işlemlerin sonunda 33 ifadeli bir anket elde edilmiştir. Daha sonra bu 33 ifadeden oluşan anket 470 öğrenciye uygulanmış, 2 anket geçersiz sayılmış, veri analizi 468 öğrenciden elde edilen verilerle yapılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın, öğrencilerin demografik özelliklerini, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına yönelik algılarını belirlemek amacıyla, anket sorularına verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Öğrencilerin okul kademelerine göre okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanını algılayışlarına ilişkin görüşleri arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla ise Kaykare (Chi-Square) Testi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 11,5 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2'deki verilere göre; öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanını algılayışlarına bakıldığında, öğrencilerin en çok katıldığı ilk beş ifade, "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin psikolojik konularda yardım alınan bir yer olduğu" (%78), "okul psikolojik danışmanının olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olduğu" (%77), "okul psikolojik danışmanının verimli ders çalışma ve zaman yönetimi konusunda bilgi verdiği" (%77), "okul psikolojik danışmanının öğrencilerle ilgilendiği" (%76), "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine çekinmeden gidilebildiği" (%74) dir.

Öğrencilerin en az katıldığı ilk beş ifade ise, "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine dersten kaçmak için gidildiği" (%37), "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığı" (%33), "okul psikolojik danışmanının konuşmaktan başka hiçbir şey yapmadığı" (%31), "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine agresif ve saldırgan olanların gittiği" (%29), "okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine disiplin cezası alanların gittiği" (%27) dir.

Anket, öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu hazırlanmıştır. Ankette öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanı ile ilgili olumlu ifadelerinin yanında olumsuz ifadeleri de yer almıştır. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanı ile ilgili olumsuz ifadeler, öğrencilerin en düşük düzeyde katıldıkları ifadelerdir.

Tablo 2. Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanını algılayışlarına ilişkin dağılımları

		Katılıyorrum n	Katılıyorrum %	Katılmıyorrum n	Katılmıyorrum %
1	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi psikolojik konularda yardım alınan bir yerdir.	363	78	105	22
2	Okul psikolojik danışmanı olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olur.	361	77	107	23
3	Okul psikolojik danışmanı verimli ders çalışma ve zaman yönetimi konusunda bilgi verir.	359	77	109	23
4	Okul psikolojik danışmanı öğrencilerle ilgilenir.	357	76	111	24
5	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine çekinmeden gidilebilir.	346	74	122	26
6	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi psikolojik sorunlara çözüm bulunan bir yerdir.	332	71	136	29
7	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi sınavlar (OKS-ÖSS) hakkında bilgi verir.	332	71	136	29
8	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi aktiftir.	331	71	137	29
9	Okul psikolojik danışmanı ile diğer öğretmenlerle yaşanan sorunlar paylaşılır.	324	69	143	31
10	Okullarda tek okul psikolojik danışmanı yeterli değildir.	323	69	145	31
11	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine alanı seçimi konusunda bilgi almak için gidilir.	323	69	145	31
12	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanlar işlerinde profesyoneldir.	322	69	146	31
13	Okul psikolojik danışma ya rehberlik servisi eğitim sisteminde olan değişiklikler hakkında bilgi verir.	319	68	149	32
14	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi gelecekle ilgili kaygıların hafifletildiği yerdir.	314	67	154	33
15	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine meslekler ve meslek seçimiyle ilgili yardım almak için gidilir.	312	67	156	33
18	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine okullarla (üniv.,lise) ilgili bilgi almaya gidilir.	311	67	157	33
17	Derslerde başarısız olduğunda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gidilir.	289	62	179	38
18	Okul psikolojik danışmanı okulda yapılacak sosyal faaliyetler ve gezi etkinlikleri hakkında bilgi verir.	285	61	182	39
19	Okul psikolojik danışmanı yaptığı yardımı takip eder.	279	60	169	40
20	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine arkadaşlarla yaşanan sorunları düzeltmek için gidilir.	261	56	207	44
21	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin verdiği hizmetler yeterlidir.	259	55	209	45
22	Okul mevcudu kalabalık olduğu için okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi yetersizdir.	227	48	241	52
23	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi tarafından verilen psikolojik yardım hizmetleri yetersizdir.	218	47	250	53
24	Boş derslere okul psikolojik danışmanı girsin.	217	46	251	54
25	Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisinin oda düzeni uygun değildir.	217	46	250	54
26	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine, sorunlu öğrenciler gider.	178	38	290	62
27	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi öğrencileri okula bağlayan yerdin.	178	38	290	62
28	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi mesleki tanıtım konusunda yetersizdir.	176	36	292	62
29	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine dersten kaçmak için gidilir.	175	37	293	63
30	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi şart değildir.	154	33	314	67
31	Okul psikolojik danışmanı konuşmaktan başka hiçbir şey yapmaz.	146	31	321	69
32	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine agresif ve saldırgan olanlar gider.	136	29	332	71
33	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine disiplin cezası alanlar gider.	127	27	340	73

Ortaöğretim öğrencilerinin (%72), ilköğretim öğrencilerine (%54) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin eğitim sisteminde olan değişiklikler hakkında bilgi verdiği” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin eğitim sisteminde olan değişiklikler hakkında bilgi verdiği ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=11,75$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%69), ilköğretim öğrencilerine (%57) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine meslekler ve meslek seçimiyle ilgili yardım almak için gidildiğine” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine meslekler ve meslek seçimiyle ilgili yardım almak için gidildiğine ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=5,34$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%65), ilköğretim öğrencilerine (%50) göre “derslerde başarısız olduğunda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gidildiğine” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin derslerde başarısız olduğunda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gidildiğine ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=7,43$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%73), ilköğretim öğrencilerine (%56) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine alan seçimi konusunda bilgi almak için gidildiğine” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine alan seçimi konusunda bilgi almak için gidildiğine ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=10,07$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%74), ilköğretim öğrencilerine (%61) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin sınavlar (OKS-ÖSS) hakkında bilgi verdiği” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin sınavlar (OKS-ÖSS) hakkında bilgi verdiği ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=6,09$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%29), ilköğretim öğrencilerine (%19) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine disiplin cezası alanların gittiğine” ilişkin görüşe daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine disiplin cezası alanların gittiğine ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=4,31$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%30), ilköğretim öğrencilerine (%44) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığı” görüşüne daha az katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığına ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=7,09$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%40), ilköğretim öğrencilerine (%29) göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine dersten kaçmak için gidildiği” görüşüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine dersten kaçmak için gidildiğine ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=3,82$, sd:1, $p<.05$].

Ortaöğretim öğrencilerinin (%74), ilköğretim öğrencilerine (%89) göre “okul psikolojik danışmanının olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olduğu” görüşüne daha az katıldıkları görülmektedir. Buna göre, farklı kademelerdeki öğrencilerin okul psikolojik danışmanının olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olduğuna ilişkin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [$\chi^2=10,149$, sd:1, $p<.05$].

SONUÇ

Araştırmanın amaçlarından ilki, öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik algılarını saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda uygulanan ankette öğrencilerin en yüksek düzeyde katıldığı ifadeler; okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin psikolojik konularda yardım alınan bir yer olduğu, okul psikolojik danışmanının olumsuz davranışları düzeltmeye yardımcı olduğu, verimli ders çalışma ve zaman yönetimi konusunda bilgi verdiği, öğrencilerle ilgilendiği ve öğrencilerin bu servise çekinmeden gidilebiidiğidir. Bu ifadelerden yola çıkarak öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve danışmanı ile ilgili algılarının büyük oranda olumlu olduğu söylenebilir.

Aynı zamanda öğrencilerin algıları daha çok servisin psikolojik danışmanlık yönünde yoğunlaşmıştır. Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve danışmanların rol ve işlevi hakkındaki algıları çeşitli yollardan edindikleri bilgi ve deneyimlerle oluşmaktadır. Öğrencinin etkileşimleri sonucu edindiği izlenimler, öğrencinin gördüğü yardımın türü ve kalitesi bu algıların oluşmasında etkilidir. Kuzgun'un (2000: 185) belirttiğine göre danışmanlar kendilerini genellikle psikolojik danışma alanında yeterli görmektedir. Dolayısıyla rehberliğin bu alanında verdikleri hizmetler diğer alanlardan daha nitelikli olmalıdır. Bu da öğrencilerin ifadelerinden elde edilen bulguların nedenini açıklamaktadır.

Bunun yanı sıra okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine dersten kaçmak için gidildiği, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığı, okul psikolojik danışmanın konuşmaktan başka hiçbir şey yapmadığı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine agresif ve saldırgan ve de disiplin cezası alanların gittiği gibi olumsuz algıları olan öğrencilerin oranı oldukça düşüktür. Diğer taraftan öğrenciler büyük oranda okullarda tek psikolojik danışmanın yeterli olmadığı ve servisin hizmetlerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim bu veriler Koçak'ın (2001: 99) öğrencilerin %56'sının okuldaki psikolojik danışman sayısını yetersiz bulduğunu belirttiği çalışmasının bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin hizmet ve personel açısından yetersiz oluşu öğrencilerin olumsuz algıya sahip olmasına, bu hizmetten nasıl yararlanacağını bilememesine ve dolayısıyla servisin sunduklarından yeterli düzeyde faydalanamamasına yol açabilir.

Araştırmanın amaçlarından ikincisi, öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve danışmanı ile ilgili algılarının öğrenim gördükleri okul kademelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Öğrencilerin algılarının okul kademesine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bununla ilgili bulgulara bakıldığında; ortaöğretim öğrencilerinin ilköğretim öğrencilerine göre okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin "eğitim sisteminde olan değişiklikler" ve "sınavlar (OKS-ÖSS)" hakkında bilgi verdiğine, bu servise "meslekler ve meslek seçimiyle ilgili yardım almak için", "derslerde başarısız olduğunda", ve "alan seçimi konusunda bilgi almak için" gidildiğine ilişkin görüşlere daha fazla katıldıkları görülmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında okul psikolojik danışmanlığı gerek nicelik gerekse nitelik olarak talepleri karşılayamasa da (Yeşilyaprak, 2000: 22-23; Pişkin, 2005: 479) ilköğretim okullarından iyi durumdadır. Çünkü ilköğretim okullarının çoğunda uzman yoktur. Rehberlik hizmetlerine genellikle ortaöğretim düzeyinde ağırlık verilmiştir (Erkan, 2000: 5). Bu durum, araştırmada okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin işlevi ile ilgili ifadelere ortaöğretim öğrencilerinin neden ilköğretim öğrencilerinden daha fazla katıldıklarını açıklamaktadır. Ortaöğretim kademesindeki öğrenciler ilköğretimdeki öğrencilere göre okul psikolojik danışmanın verdiği hizmetlerden daha fazla yararlanma imkanına sahiptir. Bu da ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin servisin işleyişi ile ilgili daha bilinçli olmalarına ve servisten daha fazla yararlanmalarına olanak verir.

Öğrencinin ihtiyacı olan rehberlik hizmeti okul kademesine göre farklılaşır. Örneğin Ültanır, (2003: 48-49) ortaöğretimde kariyer danışmanlığının daha önem kazandığını, konsültasyona daha az önem verildiğini belirtir. Nitekim bu araştırmada elde edilen bulgular da ortaöğretim öğrencilerinin ilköğretim

öğrencilerine oranla okul psikolojik danışmanına sınavlar (OKS-ÖSS), meslekler ve meslek seçimi, alan seçimi konusunda bilgi almak için daha fazla başvurduğunu göstermiştir.

Diğer bir bulgu, ilköğretim öğrencilerinin, ortaöğretim öğrencilerine göre “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığı” görüşüne daha fazla katıldıklarına işaret etmektedir. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi öğrenci algısının oluşmasında, öğrencinin gördüğü yardımın türü ve kalitesi oldukça etkidir. İlköğretim kademesinde psikolojik danışmanların niceliksel yetersizliği bilinen bir gerçek olduğundan, ilköğretim öğrencilerinin ortaöğretim öğrencilerine göre daha olumsuz algıya sahip olmaları şaşırtıcı değildir.

Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden gerektiği gibi yararlanabilmeleri için bu servisin amaç ve işleyişi ile ilgili bilgileri büyük önem taşır. Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ilgili algılarını daha olumlu hale getirmek, sahip oldukları eksik bilgileri tamamlayıp, yanlış bilgilenmelerini önlemek için okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini tanıtıcı çalışmaların yoğunlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca birçok okulda psikolojik danışman eksikliği vardır. Bu hizmetin tüm okullara götürülmesi ve bütün öğrencilere hizmetin nitelikli bir biçimde ulaştırılabilmesi için yeterli sayıda ve alanında uzman kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2003). Eğitim tarihimizden günümüze kadar öğretmen yetiştirilmesi ve sağlanması ilkeleri uygulamaları. Yer aldığı eser *Çağdaş eğitim sistemlerinde öğretmen yetiştirme ulusal sempozyumu*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi.
- Akyüz, Y. (1997). *Türk eğitim tarihi. (Başlangıçtan 1997'ye)*. İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Ceyhan, Esra (2000). “Mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehberlik öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt:II. Sayı:13 s.45-55.
- Erkan, S. (2000) “Rehberlik Nedir” *İlköğretimde Rehberlik*. (Ed.Yıldız Kuzgun) Ankara: Nobei Yayın Dağıtım.
- Görkem, N. (1985). Öğrencilerin Rehberlik Uzmanlarından Gördükleri Hizmetlerle Bekledikleri Hizmetler Arasındaki Fark. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güven, M., Kutlu, M. (2001). "Yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin öğretmenlerden bekledikleri ve gözledikleri rehberlik davranışları". *Eğitim Yönetimi*. Yıl: 7 Sayı: 27. s. 325-334.
- Keleşoğlu, M. (1986). "Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının temel sorunları", *İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, 1: 103-113.
- Koçak, R. (2001) *Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). "Rehber ve psikolojik danışmanların algıladıkları mesleki sorunlar" *Eğitim Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildiriler*.1. s. 307-313.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özgüven, İ., E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Pişkin, M. (2005). "Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını" *Türkiye'de Eğitim, Bilimleri: Bir Biletanço Denemesi* (ed. M. Hesapçioğlu, A. Durmuş). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım. s. 458-501.
- Rippe, B., Hanvey, E. ve Parker, C. (1965). "The influence of counseling on the perception of the counselor role". *Personnel and Guidance Journal*, 43, March, 696-701.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim Birinci Kademedeki Rehberlik ve Danışma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.